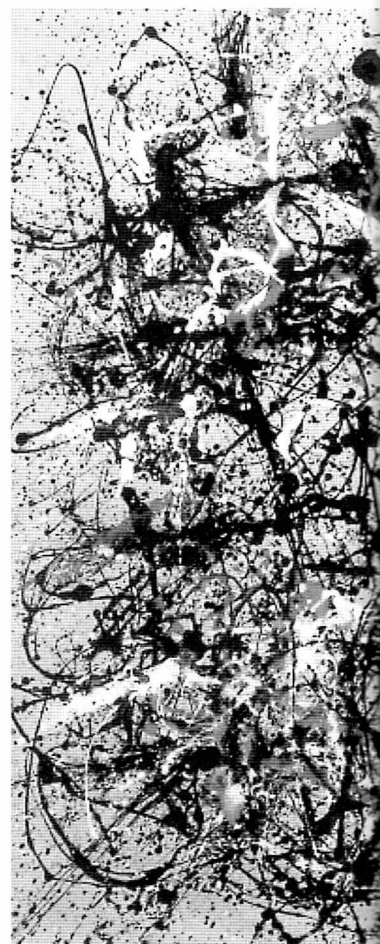

Kulturstudiernes øjeblikkelige stade

Af Lawrence Grossberg

I maj 2000 gæstede den amerikanske kulturanalytiker Lawrence Grossberg Roskilde Universitetscenter og Handelshøjskolen i København. Grossberg er professor i *Communication Studies and Cultural Studies* ved University of North Carolina, Chapel Hill. Som redaktør af tidsskriftet *Cultural Studies* har han spillet en stor rolle i udformningen af den amerikanske kulturforskning, samtidig med at han har bevaret det kritiske potentiale, der oprindeligt blev udmøntet af den s.k. Birminghamskoles kritiske kultursociologi og postmodernistiske socialteori under Stuart Halls ledelse.

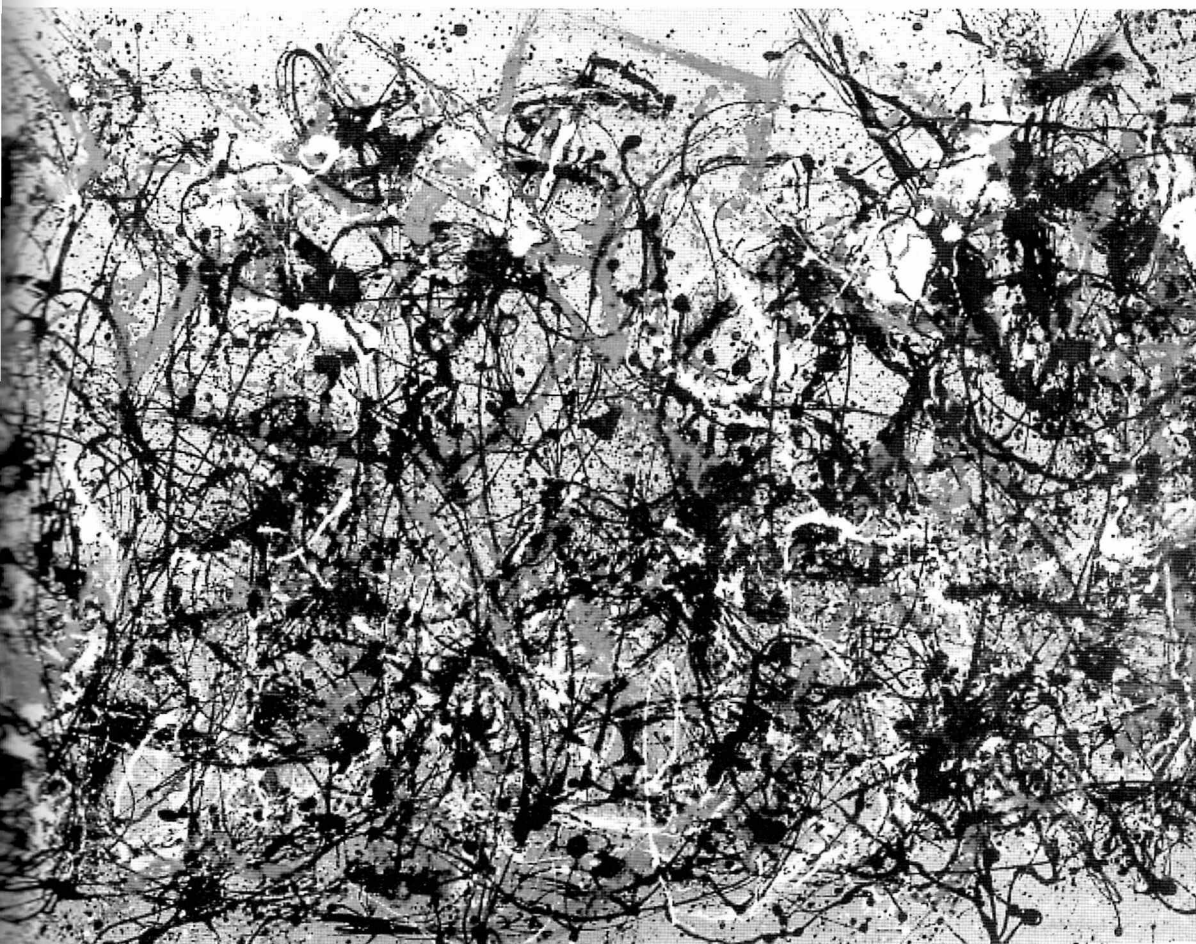
Lawrence Grossberg må i dag betragtes som en af de mest markante teoretikere indenfor Cultural Studies traditionen. Social Kritik var med på sidelinien, da han ledte et analysestrategisk seminar på *Institut for Ledelse, Politik og Filosofi* på Handelshøjskolen i København. Vi bringer her hans foredrag.

JEG vil starte med at give mit bud på, hvad kulturstudier er eller rettere sagt bør være i dag. Derefter vil jeg komme ind på, hvorfor kulturstudier efter min mening er nået til et dødt punkt såvel teoretisk som politisk og til sidst beskrive, hvorledes jeg og andre forsøger at komme med en løsning på dette dilemma. Men først vil jeg sige lidt om det projekt, jeg i øjeblikket arbejder på, da det er derigennem, at jeg er nået frem til et kritisk syn på kulturstudiernes øjeblikkelige stade. Heraf vil det forhåbentlig fremgå, at kulturstudier, ligesom

En udhuling af de borgerlige rettigheder

Jeg arbejder i øjeblikket på en bog, der skal skildre den retning, amerikansk politik bevæger sig i. Det er en fortsættelse af *We Gotta Get out of this Place*, som jeg skrev for ti år siden, og den henvender sig først og fremmest til en bredere offentlighed, ikke kun en akademisk. Titlen er *The Coming American Century*. Med denne titel forsøger jeg at argumentere imod det synspunkt, at det enogtyvende århundrede vil blive et globalt århundrede, fordi magten er blevet så

Jackson Pollock:
Autumn Rhythm.
Metropolitan
Museum of Art.

det meste af det akademiske arbejde, der skabes af feminister og de, der arbejder med kritiske teorier omkring "race", både er tilskyndet og styret af en række politiske problemstillinger, og at de alle har det tilfælles, at de ønsker at komme ud af den akademiske verdens isolation.

spredd, at Amerikas verdensherredømme må betragtes som et overstået stadium, der kulminerede i sidste halvdel af det tyvende århundrede. Jeg forsøger i stedet at argumentere for det synspunkt, at det, der udbredes, snarere er en særlig amerikansk politisk, økonomisk og kulturel model, der i de sidste fem år har været i

færd med at disciplinere de øvrige konkurrerende modeller. Den økonomiske krise, vi oplevede for nogle år siden i Asien, var således ikke nogen tilfældighed, men derimod en krig mellem to konkurrerende former for global kapitalisme, hvis resultat blev, at den amerikanske model endte med at disciplinere den japanske. Det er grunden til, at man for nylig har kunnet høre en af regeringens talsmænd udtale, at Korea og de tilstødende lande i dag befinder sig i lommen på os.

Det, jeg forsøger, er at bane vejen for en diskurs, der er meget gammel, eftersom der er tale om en samtidsdiagnose. Plato gjorde det, og jeg er sikker på, at der er eksempler før Plato i andre dele af verden. Marvin Gaye gjorde det naturligvis også, da han i 1971 indspillede *What's Going On?* Men jeg er nu ikke nær så interesseret i, hvad der sker, som i hvilken retning tingene bevæger sig. Jeg er interesseret i, hvad det er for drømme, der ligger til grund for den nuværende alliance mellem de neolibérale og neokonservative i Amerika, og i deres verdenssyn.

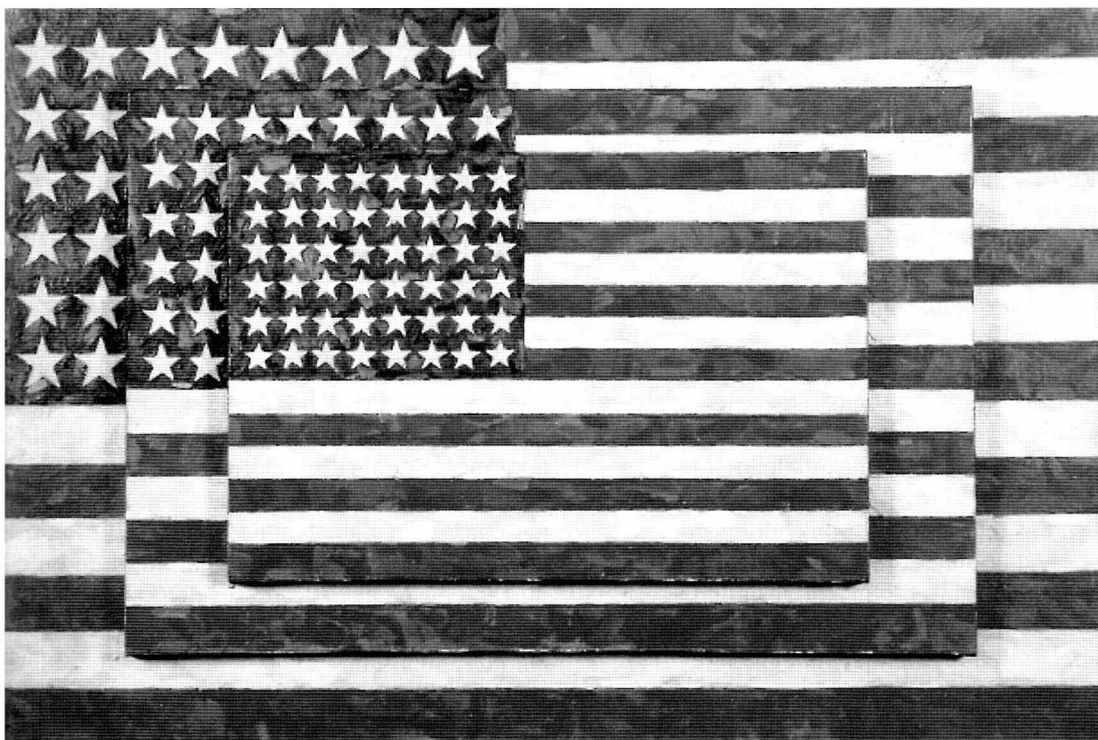
De fleste samtidsdiagnoser tager som regel udgangspunkt i nogle specifikke fænomener for derefter at generalisere herfra. Det gælder for størstedelen af kulturkritikken, at den tager udgangspunkt i nogle specifikke fænomener for derefter at forsøge at se hele verden i et sandskorn, således som William Blake i sin tid anbefalede det. Det er på denne baggrund, kulturstudierne hævder, at man må se på relationerne mellem de forskellige former for praksis, der udgør det felt, man undersøger. I modsætning til den slags kulturstudier vil jeg gøre noget, som de færreste, der arbejder indenfor denne tradition, forsøger at gøre – Stuart Hall gør det ganske vist i sine analyser af Thatcherismen, og Paul Gilroy har altid gjort det – men jeg vil forsøge at transformere kulturstudierne og den kritiske kulturteori til kulturanalytiske studier af makroniveauet i en given samfundsforskning. Langt de fleste kulturstudier tager deres udgangspunkt i en specifik kulturel tekst eller praksis, men jeg ønsker at tage udgangspunkt i makropolitikken, makroøkonomien og makrokulturen.

Jeg ønsker at rejse spørgsmålet: Hvad er den neoliberale økonomis projekt, og hvad er det for en transformationsproces, det politiske liv er underkastet i kraft af alliancen mellem de neoliberale og neokonservative, som vi op-

lever i dagens Amerika? Jeg kan naturligvis ikke besvare disse spørgsmål fyldestgørende i denne sammenhæng, men lad mig bare nævne, at der efter min mening er en voksende apati og kynisme indenfor det politiske liv i USA i dag. Vi befinder os i en situation, hvor det kun er treogfyrre procent af de stemmeberettigede, der vil stemme i Amerika, og det betyder, at den næste præsident i USA højst sandsynligt vil blive valgt af en femtedel af alle vælgerne. Der er tale om en ekstraordinær politisk apati, men frem for at tro, at den er opstået tilfældigt, vil jeg hævde at den er konstrueret. Det er naturligvis ikke noget enkeltstående individ, der står bag, men der er tale om en gradvis udvikling af et politisk projekt, som jeg i mangel af bedre vil karakterisere som en krig mod det fundament, de borgerlige rettigheder er baseret på.

Der er tale om en udhuling af de strukturer, der ligger til grund for de borgerlige rettigheder. Det hænger sammen med en anden udvikling, der muligvis er unik for USA, der tager sit udgangspunkt i det religiøse, men i sidste instans handler om en ændring af de kollektive strukturer, ja selve socialiteten. Det kommer jeg ind på, når jeg undersøger, hvorledes identiteten og individualiteten er ved at ændre sig. Dertil kommer, at regeringen har trukket sig fra enhver form for anti-racistisk politik. I dag er det ikke længere regeringen, men de store korporationer, der har gjort sig til bannerførere for netop dette emne. Multikulturalismen og de former for virksomhedsledelse, der er baseret på forskellighed, er blevet til sagen for de store korporationer.

Det sidste kapitel bliver det mærkeligste, idet det handler om, hvorfor neoliberalismen hader børn. Hvis man undersøger, hvad der er sket med børn og unge under atten i de sidste tyve år, er der rent faktisk tale om en helt afgørende forandring. Regeringen anslår, at tyve procent af alle børn i Amerika lever under fattigdomsgrænsen, hvorimod de sociologer, der tager udgangspunkt i en mere præcis definition af fattigdomsbegrebet, anslår, at tallet er helt oppe på femogtredivetil-fyrre procent. De udgør den største gruppe blandt de fattige, den største gruppe blandt de hjemløse, der ikke har adgang til medicinsk behandling, og der er ingen, der skal bilde mig ind, at det er tilfældigt, og at man ikke har været klar over, hvad der har været under opsejling. Alle-og-enhver

*Jaasper Johns:
Three Flags.
Whitney Museum of
American Art.*

har vidst det, men det er blevet gjort under dække af neoliberaler reformer. Samtidig er der sket en retorisk ændring, hvor man gang på gang ser magasiner og ugeblade diskutere, hvorfor børnene ødelægger Amerika. Det er børnene, der ødelægger Amerika. De plejede at repræsentere vores håb til fremtiden, men i dag er de blevet gjort til vores fjender. Teenagernes hjerner beskrives som så strukturelt forskellige fra vores, at de bliver gjort til monstre, der sandsynligvis vil slå én ihjel, mens man ligger og sover om natten. *Newsweek* har for nylig haft et tema, hvor de beskriver en helt almindelig uge på et gymnasium. Det virkede nærmest, som om der var tale om antropologer, der var taget til Bali for at studere en fremmed stamme. Selv da tresserne var på deres højeste, var der ingen, der betragtede den alternative ungdomskultur som en så fremmedartet kultur, at den ikke var en del af den amerikanske kultur. Den blev betragtet som en udfordring til den amerikanske mainstream, ikke som en trussel. Der er noget helt nyt på færde, og det er det, jeg har sat mig for at dechiffrere.

Da jeg ikke tror på mysterier, er min hypotese, at neoliberalismen overhovedet intet har

med liberalisme at gøre, men at der i virkeligheden er tale om et angreb på den europæiske modernitet. Det virker, som om kapitalismen fortrænger, at den i det syttende og attende århundrede har indgået en række kompromiser omkring bestemte arbejdsbetingelser, bestemte familiestrukturer, bestemte kollektive strukturer og bestemte borgerlige rettigheder, der tilsammen har medvirket til dannelsen af de moderne nationalstater med deres kapitalistiske og demokratiske fundament. Jeg vil derfor vove den påstand, at neoliberalismen repræsenterer en fantasiforestilling om, at det er muligt at skrue tiden tilbage og starte helt forfra. Det er en af grundene til, at den kan indgå i en alliance med de neokonservative og det religiøse højre, der er baseret på en negation af moderniteten. Det religiøse højre ønsker jo at vende tilbage til en tid før samfundet, før det sociale. Til en tid, hvor familien udgjorde den moralske, sociale og politiske enhed. På det punkt er de neoliberale, de neokonservative og det religiøse højre fælles om en negativ kritik af moderniteten med dennes europæiske rødder.

Kulturstudiernes forskellige dimensioner

Men lad mig vende tilbage til, hvorledes dette arbejde har påvirket mit syn på, hvad kulturstudier er.

Kulturstudier er først og fremmest et radikalt projekt, der tager udgangspunkt i en specifik kontekst. De forsøger at realisere, hvad forskellige sociale og politiske praksisser og filosofier har forsøgt i det forrige århundrede; det gælder i hvert fald for pragmatismen i Amerika og for de måder, hvorpå marxismen er blevet fortolket af forskellige personer i Tyskland og Frankrig, ved at bedrive en langt mere konsistent form for intellektuel praksis og intellektuelt arbejde end tidligere. Det gør de ved at tage udgangspunkt i de sammenhænge, de opererer indenfor, når de formulerer de spørgsmål, de ønsker at undersøge. I en vis forstand drejer kulturstudier sig slet ikke om kultur, men om sammenhænge.

Kulturstudier er et forsøg på at beskrive en række sammenhænge på en sådan måde, at beskrivelsen ved arbejdets færdiggørelse ender med at blive bedre end ved arbejdets påbegyndelse. Forskellen på den kontekst, man tager udgangspunkt i, og den, man afslutter med, bliver således det bærende element i denne fortolkning af kulturstudierne. Det betyder imidlertid også, at kulturstudier har et helt specielt forhold til teorier og teori-dannelser. På mange amerikanske universiteter er kulturstudierne kommet i konflikt med de humanistiske studier, hvor teorierne siden tresserne nærmest er blevet gjort til sakrale objekter. Efter min mening er teorier ikke andet end strategiske redskaber, som man kan bruge til at besvare bestemte spørgsmål med. Sommetider starter man med en teori for sidenhen at opdage, at man overhovedet ikke kommer nogen vegne. Det er sket for mig et par gange. Den ene var, da jeg skrev *We Gotta Get out of this Place* i 1992. Jeg troede, det ville blive en relativt let bog at skrive, fordi Stuart Hall og Paul Gilroy havde skrevet en række bøger om Thatcherismen og den måde, man organiserede kulturpolitikken omkring forholdet mellem nation og "race". Jeg troede ikke, jeg behøvede at gøre andet end at overføre deres teorier på Amerika; det var først og fremmest Marx og Gramsci, men jo mere jeg forsøgte herpå, desto tydeligere blev det, at jeg egentlig ikke sagde noget særlig interes-

sant eller brugbart på den måde. Så jeg blev nødt til at skifte spor og åbne konteksten op for nogle mere interessante og brugbare beskrivelser.

Men hvordan definerer man, hvad der er brugbart?

For mig er der ingen tvivl om, at en beskrivelse er tilstrækkelig præcis eller brugbar, når den skaber nye muligheder for forandringer. Hvis den er totalt pessimistisk, er den ubrugelig. Jeg er allerede temmelig pessimistisk på Amerikas vegne, så hvis mit teoretiske arbejde ender med at forstærke den tendens, kan jeg ikke se det brugbare heri. Hvis jeg ikke kan finde nogle måder, hvorpå jeg kan forstå konteksten, således at det bliver muligt at skabe nye former for politisk modstand eller for at arbejde sammen med folk, der går imod de holdninger, der ligger til grund for det kommende amerikanske århundrede, er jeg ikke sikker på, jeg kan retfærdiggøre min eksistens som lønnet intellektuel. Så teorien bliver en absolut nødvendig omvej, som Marx karakteriserer den, indenfor kulturstudierne, men det bliver en omvej, hvis indhold og retning er pragmatisk bestemt. Hvis man skal beskrive konteksten, må man have en teori, der kan resultere i en endnu bedre beskrivelse af den. Om man bruger den ene eller anden teori, er helt afhængig af, hvad man leder efter, og hvad man iøvrigt forsøger at opnå. De teorier, man bruger indenfor kulturstudierne, bliver følgelig eklektiske. Man har ikke nogen større trang til at hylde en teoretisk puritanisme. Så selv om der selvfølgelig også er risici ved eklekticismen, er det et andet og meget afgørende træk ved kulturstudierne.

Den tredje dimension ved kulturstudierne er endnu mere radikal. Det er her, kulturpolitikken kommer ind i billedet. Der er ingen af de kulturanalytikere, der arbejder indenfor den tradition, kulturstudierne efterhånden har udviklet sig til, der hævder, at det, de siger, nødvendigvis vil gælde i andre sammenhænge, uanset hvor meget andre har forsøgt at få det til at se sådan ud. Der er ingen af disse mennesker, og her tænker jeg endnu engang på Stuart Hall og Paul Gilroy, der påstår, at de har skabt en universel teori, der kan udgøre grundlaget for en universel politik. Subkulturerne er et eksempel herpå. Folk leder stadigvæk efter subkulturer, der kan udgøre grundlaget for en modstand her i Amerika, selv om studierne af de britiske

subkulturer stammer fra en ganske bestemt kontekst i britisk politik og historie. Der findes ikke den slags subkulturer i Amerika, hvad der naturligvis ikke er det samme som, at der overhovedet ikke findes nogen modstand i den amerikanske befolkning. Så udover det kulturpolitiske aspekt er det en problematik, der drejer sig om politisk strategi og politisk målgruppe, og her tror jeg, at kulturstudierne får problemer med nogle af de andre politiske og intellektuelle bevægelser, fordi de ikke har deres egen målgruppe. Kulturstudierne kan ikke referere til en bestemt gruppe tilhængere. I modsætning til visse grupper af feminister i Amerika, der i deres egne øjne repræsenterer kvinderne, repræsenterer kulturstudierne ikke nogensomhelst. De hævder derimod, at man som svar på den-og-den kontekst og den-og-den politiske kamp kan skabe en helt ny målgruppe, der består af en række nye grupper, der kan forenes i en specifik politisk kamp. Men de hævder også, at der ikke gives nogensomhelst garanti for, at denne alliance vil kunne vare udover den givne sammenhæng. Det bekymrer de sig først om, når konteksten er blevet forandret.

Sidst, men ikke mindst, er kulturstudierne kontekstualiserede, fordi det er den specifikke kontekst, der producerer objektet. Det vil jeg komme ind på nu, for det drejer sig om de problemer, der er forbundet med konstruktivismen.

Der findes ingen garantier

Hvad betyder det, at det er konteksten, der producerer objektet, når man arbejder som kulturanalytiker?

Det er et spørgsmål, der kan bruges til at undersøge, hvorledes man beskæftiger sig med og afgrænser kontekstualismen som et radikalt projekt. Den lette løsning på dette problem, og det er den, jeg altid selv har valgt, er, at kulturstudierne afgrænser konteksten igennem deres politiske engagement. På et eller andet tidspunkt når man uvægerligt til et punkt i ens intellektuelle arbejde, hvor man kan sige: Jeg er ganske vist ikke færdig med mit arbejde, men jeg har trods alt lavet så meget, at jeg godt kan vise det til offentligheden og publicere det på en sådan måde, at jeg hverken hævder, at det er Sandheden og dermed det sidste, der kan siges om dette emne, eller at der

blot er tale om en række relativistiske udsagn. Det bør være en afgørende egenskab ved kulturstudierne, at de er i stand til at demonstrere, at der er bedre og dårligere måder at bedrive teoretisk og empirisk arbejde på, og at man ikke har gjort sit arbejde, medmindre man har ydet sit absolut bedste på det område, man arbejder med. Sjusket intellektuelt arbejde fører ikke én derhen, hvor man bør nå, hvilket efter min mening er en bedre forståelse af, hvad der foregår på det felt, man er interesseret i. Det kan, som Stuart Hall siger, kun gøres ved at bruge de mest rigoristiske tilgængelige teoretiske og empiriske redskaber. Men det betyder naturligvis ikke, at vi alle er i stand til at leve op til den slags regler. Som projekt er det imidlertid vigtigt at understrege, at kulturstudierne ikke bliver til en del af de amerikanske kulturstudier, der postulerer, at der ikke findes nogen sandhed, blot fordi der ikke findes nogen Sandhed med stort S og dermed ender med at hylde en relativistisk position. Hvad der er sandt under hvilke betingelser, bliver i sidste instans bestemt af den kontekst eller det perspektiv, man arbejder med, selv om det er en problemstilling, jeg endnu ikke har uddybet tilstrækkeligt.

Før jeg gør det, er der imidlertid et andet aspekt ved kulturstudierne, jeg ønsker at understrege, og det er det forhold, at kulturstudier ikke tror på garantier. Det er altafgørende, for kulturstudierne forkaster to af de positioner, der karakteriserer de fleste af de kulturteorier, vi møder i dag: Essentialisme og anti-essentialisme.

Ifølge Stuart Hall hævder essentialismen, at alle historiske relationer er garanterede. Alt er garanteret. Den klassiske marxisme var en form for garanteret essentialisme. Den anden side hævder ikke alene, at der ikke er nogen garantier, men også at relationerne ikke er virkelige. Den hævder, at de historiske relationer kan dekonstrueres, og at de nødvendigvis må blive det, fordi de er illusoriske. Anti-essentialismen hævder således, at de historiske relationer ikke er garanterede, og at de ikke er virkelige. I modsætning hertil indtager kulturstudierne en helt tredje position, som Paul Gilroy har betegnet som anti-anti-essentialisme, idet de går ud fra, at de historiske relationer på den ene side er virkelige, men at de på den anden også er skrøbelige og dermed foranderlige. Det tog lang tid at forbinde det at være

kvinde med det at være passiv og emotionel og at forbinde en mand med det at være rationel. Det tog lang tid at forbinde arbejderklassen med demokraterne i USA, men det tog ikke særlig lang tid at koble den fra denne relation og bringe den over til republikanerne. Pointen er, at det tager tid at skabe den slags historiske relationer, men at det ikke nødvendigvis behøver at være sådan. De er ikke garanterede, men de bliver ikke desto mindre virkelige. Det er det, vi normalt betegner som historie. Historie består i skabelsen af den slags relationer. Og det er også det, en kontekst består af. En kontekst er de strukturelle relationer, som historien til enhver tid skaber.

Udenforstående påstår tit, at kulturstudier er optimistiske, og det er da også sandt i den forstand, at de grundlæggende hævder, at tingene ikke behøver at være på den måde, de fremtræder. Det har kostet blod, sved og tårer at gøre dem til det, de er i dag, men det er på den anden side også muligt at ændre dem, hvis man bruger den nødvendige energi herpå. Det er af samme grund, det er nødvendigt at være strategisk og spørge sig selv, hvor ens energi bedst udfoldes. Det er ikke nødvendigvis det mest strategiske at gå efter sammenhængen mellem demokrati og kapitalisme og erklære kapitalismen krig, men muligvis bedre at afkoble en bestemt udgave af kapitalismen fra kapitalismen. Kapitalisme behøver ikke at være det samme som neoliberalisme. Der findes andre kapitalistiske formationer og andre sæt af relationer. Så i den forstand er det rigtigt, at der hersker en optimistisk aura omkring kulturstudierne og den dermed forbundne forestilling om, at der ikke findes nogen garantier, men at der derimod er tale om historisk skabte relationer, der kan ændres. Det er det sidste aspekt heraf, de historisk skabte relationer, man har betegnet som artikulation indenfor de britiske kulturstudier, idet artikulation er det, man gør, når man skaber en relation mellem forskellige fænomener eller når man afkobler en sådan relation.

Kulturstudier interesserer sig følgelig for, hvorledes der opstår en disciplinering af bestemte problematikker, ligesom de forpligtiger sig til at fokusere på det komplekse ved disse problemstillinger frem for at lade sig nøje med forenklingerne. Det er ikke alle beskrivelser af en bestemt kontekst, der er tilstrækkelige til at indfange dens kompleksitet, og det er da også

blevet et af problemerne ved det videnskabelige arbejde. Kompleksitet er blevet til et retorisk hjul, der næsten har gjort intellektuelt arbejde umuligt. Tingene er efterhånden blevet så komplekse, hævder man, at det kan være vanskeligt at finde ud af, hvordan man skal forholde sig hertil. Dette problem bliver ikke mindre af, at kulturstudierne tillægger det folkelige så stor en betydning, som tilfældet er. Kulturstudier drejer sig om det almindelige liv og de måder, staten griber ind heri, og omvendt. Man kan naturligvis stadigvæk tale om finkultur i form af litteratur og modernistisk kunst, men kulturstudier interesserer sig i langt højere grad for, hvorledes disse fænomener påvirker vore forestillinger om det ordinære, verdslige liv, og dermed for de måder, folk lever på. Altså det man med et modeord i dag betegner som hverdagslivet.

Så lad mig vende tilbage til problemet.

Hvis kulturstudier ikke tror på garantier, men derimod er interesseret i at fremstille det komplekse ved en bestemt kontekst, bliver man nødt til at stille sig selv to andre spørgsmål: Hvordan afgrænser man konteksten? Og hvordan begrænser man kompleksiteten?

Det første drejer sig om, hvorledes man afgrænser konteksten ved at trække en ring omkring den, hvorimod det andet drejer sig om, hvorledes man kan blive ved med at holde fast ved objektet, når det er konteksten, der determinerer objektet.

Begge problemstillinger er forbundet med den sociale konstruktivisme og den radikale kontekstualisme.

Det konstruktionistiske dilemma

Den sociale konstruktivisme hævder, at mennesker lever i en verden, hvor der skabes mening. Hvis man er poststrukturalist, siger man signifiant i stedet for mening, og hvis man er tilhænger af Foucault, siger man diskurs i stedet for mening. Pointen er imidlertid den samme, idet man hævder, at mennesker egentlig ikke har nogen udveksling med virkeligheden. Uanset om den materielle verden eksisterer eller ej, så påvirker den ikke mennesker, for det eneste, vi har til rådighed, er de symbolske konstruktioner af virkeligheden. Når vi fører en samtale med verden, er det eneste, vi ifølge Kenneth Burke med sikkerhed kan sige, at vi fører en samtale med vores sjæl. På den måde

kommer den virkelighed, der ligger til grund for konteksten, til at forsvinde mere og mere i det blå, fordi man ender med flere og flere lag af diskurser.

Dette har ført til en endeløs række af debatter i den engelsktalende verden, hvor folk som John Searle og Ian Hacking forsøger at skelne mellem det ontologisk objektive og det ontologisk subjektive og det epistemologisk objektive og det epistemologisk subjektive i et forsøg på at nå frem til en eller anden kategori, vi kan betegne som et faktum. Det er den slags debatter, der i sidste instans stammer fra Kant og hans forsøg på at skabe en ontologisk distinktion mellem virkeligheden og den betydning eller mening, vi tillægger den, hvorefter konklusionen bliver, at der bliver tale om to parallelle virkelighedsplaner, der ikke kommer i kontakt med hinanden. Betydningen eller tegnet eller diskursen eller sproget eller udtrykket eksisterer altså på et plan ovenover det ontologisk virkelige, samtidig med at det altid forholder sig hertil i et forsøg på at repræsentere det ved at give det en betydning eller mening. Det får Kant til at sige, at det i sidste instans er umuligt at opnå en erkendelse af den virkelige verden, men det har imidlertid fået en række andre filosoffer som Blanchot, Deleuze, Foucault, Heidegger og Levinas til at spørge sig selv, om Kant overhovedet har ret heri, og om det er dér, filosofien bør tage sit udgangspunkt.

Måske skulle den moderne filosofi starte med den antagelse, at diskurser ikke er anderledes end alle andre former for begivenheder i den forstand, at der findes alle mulige begivenheder med vidt forskellige effekter, og at det ikke nødvendigvis er ensbetydende med, at diskurserne eksisterer på et separat plan fra virkeligheden, at de er forbundne med bestemte effekter, ligesom det heller ikke betyder, at diskurser altid handler om disse begivenheder. Lad os et øjeblik antage, at sproget og den sproglige eksistens ikke drejer sig om virkeligheden, men udgør sin egen virkelighed. At der er tale om en form for virkelighed med ganske bestemte relationer. I så fald bliver der tale om forskellige grader af kompleksitet, når man skal se på, hvorledes denne virkelighed organiseres, og man behøver ikke nødvendigvis gå ud fra, at der er tale om en ontologisk distinktion mellem den sproglige eksistens og virkeligheden. Så i stedet for at argumentere for en

social konstruktivisme, der er en position, der tager udgangspunkt i, at den menneskelige virkelighed konstrueres som forskellige betydnings- og meningsdannende processer, der samtidig får det virkelige objekt til at forsvinde i horisonten, går mit forslag på, at kontekstualismen fortæller os, at virkeligheden konstruerer sig selv. Virkeligheden er selvorganiserende. Det er, hvad biologerne og fysikerne fortæller os. De betegner det som *autopoiesis*. Virkeligheden organiserer sig selv på alle niveauer, samtidig med at den konstruerer et sæt af relationer.

Hvis man vil udtrykke dette i kulturstudiernes terminologi, forekommer der en artikulation på alle eksistentielle niveauer, og vi har ikke i øjeblikket brug for en speciel kategori til at beskrive denne proces. Det behøver ikke at skabe et ontologisk problem, at virkeligheden konstruerer sig selv, eller at den bliver konstrueret, og at det er forbundet med bestemte symbolske og linguistiske praksisser. De er i lige så høj grad en del af virkeligheden som alle andre aspekter og dermed også lige så materielle som alle andre aspekter.

Wild thinking – wild realism

Det andet aspekt af det konstruktivistiske dilemma er vanskeligere, selv om det er forbundet hermed.

Her er der tale om en form for poststrukturalistisk praksis, der kan betegnes som radikal kontekstualisme, idet dens udgangspunkt er det evigt foranderlige, kalejdoskopske og kaotiske hverdagsliv. Det er en position, der også kan betegnes som "wild thinking". Hverdagslivet betragtes som så kaotisk, at enhver form for organisation og struktur umiddelbart forsvinder under kompleksitetens retoriske vægt, således at vi heller ikke får nogensomhelst mulighed for at beskrive det, og jeg vil påstå, at vi af samme grund mister muligheden for at tale om magt. Enhver forestilling om magt forudsætter en bevidsthed om, hvorledes dette kaos er organiseret. Jeg abonnerede på et vist tidspunkt i mit liv på denne position, selv om jeg ikke kaldte det for "wild thinking", men "wild realism". Uanset hvordan man forholdt sig dertil, var hverdagslivet heterogent, mobilt og ustabil, og det eneste, man stod tilbage med, var en form for "wild realism". I bedste fald gav det mig mulighed for at argumentere for,

Jean-Michel Basquiat.
Hollywood Africans.
Whitney Museum
of American Art.

at vi var fanget i det dilemma, som Barthes betegnede som det umulige i at bedrive viden- skab om det singulære. I sin kritik af Sartres eksistentielle selvbiografi siger Roland Barthes, at det er umuligt at finde frem til en enkelt- stående begivenhed, der udgør kernen i et menneskes liv, fordi det individuelle liv er så komplekst og overdetermineret, at man ikke kan nå frem til nogetsomhelst ved at beskrive en sådan.

Det var den position, jeg havde adopteret, og selv om jeg ikke havde svaret på dette di- lemma for ti år siden, så er det faktisk relativt simpelt. Man er ganske enkelt nødt til at have

en bedre teori om konteksten og hverdagslivet, hvis det er det, der udgør kulturstudiernes ob- jekt, og jeg vil påstå, og det er jeg ikke den eneste, der gør – der er faktisk både nogle af mine bedste venner og nogle af mine værste fjender, der gør det samme – at de traditionelle forestillinger om konteksten kun giver os et valg mellem en ekstrem stabil samling af begi- venheder eller en ligeså ustabil samling af be- givenheder. Her er der tale om en parallel til det essentialistiske og anti-essentialistiske syn på konteksten. I begge tilfælde er der en ten- dens til at opfatte konteksten som inaktiv, så- ledes at kontekstens forskellige elementer ikke

kan genere deres egne aktiviteter. Hvis konteksten ændrer sig, søger man årsagen hertil udenfor konteksten. Uanset hvor meget vi forsøger at komme væk fra en essentialistisk opfattelse af handlingens og det subjektives rolle, bliver vi som regel nødt til at postulere, at der findes noget, der ikke er determineret af konteksten. Det er derfor, det bliver et problem, når feministerne opdager, at subjektiviteten både er skabt og produceret, for hvis det er tilfældet, hvor finder man så handlingerne?

Hvis konteksten skal ændres, må der være noget udenfor denne, der ændrer den. Så den traditionelle opfattelse af konteksten bygger på en opfattelse af handlingen, der er opdelt i aktive og passive principper, hvoraf der er nogle, der ikke udelukkende kan eksistere som kontekstuelle. Det er imidlertid den opfattelse, jeg ønsker at sætte spørgsmålstegn ved.

En struktur der altid producerer forandringer

Jeg vil hævde, at feminismen og alt det, der fulgte heraf, foretog en lille, men meget betydningsfuld antagelse, som den ikke skulle have gjort, nemlig at subjektivitet og handlinger er det samme.

Der er blevet skabt en krise i subjektiviteten, der drejer sig om, hvorledes vi skal redde handlingen. Vi må på en eller anden måde beskytte den ved at foreslå, at handlingen selv kan produceres. Af samme grund vil jeg også hævde, at konteksten hverken er stabil eller radikalt ustabil, men at der netop er tale om foranderlige organisationer og foranderlige strukturer. Paul Gilroy har en vidunderlig formulering herfor, som han har hentet fra Leroi Jones, der taler om det foranderlige samme. Han benytter ganske vist dette begreb i et forsøg på at komme med en anti-anti-essentialistisk beskrivelse af de sortes særlige identitetsdannelse, men jeg vil overføre det til synet på konteksten og hævde, at en kontekst kan betragtes som en foranderlig struktur, en foranderlig organisation. Jeg vil formulere det på den måde, fordi jeg ikke ønsker, man skal tro, at en kontekst enten er stabil eller kan forandres. Pointen er, at det er en struktur, der altid producerer forandringer. Det er en form for autopoesis. Det er en struktur, der forandrer sig selv, så snart den kommer i bevægelse.

Så forandringer er mere fundamentale end

stabilitet. Det er forandringer, der er det konstante, ikke stabiliteten, akkurat ligesom relationerne er mere fundamentale end begreberne. Man kan følgelig betragte konteksten som en organisation af relationer, der hele tiden transformeres, og det gælder også for de mennesker, der befinder sig indenfor konteksten. Den producerer ikke alene de begreber, der er knyttet til den, men også sig selv, og det er i den forstand, at den både bliver produceret og er produktiv. Det er i den forstand, at der med den franske filosof Gilles Deleuzes ord bliver tale om en virkelighed, der producerer sig selv. Virkeligheden er den konstante produktion af virkelighed. Virkeligheden er en organisation. En kontekst er både en selvartikulerende og selvproducerende virkelighed. Men det betyder ikke, at man fortrænger, at det rent faktisk er mennesker, der skaber historien. Jeg er imidlertid mere interesseret i det andet aspekt af denne marxistiske tese, idet jeg er interesseret i det forhold, at de ikke gør det under betingelser, de selv har skabt.

Det betyder nemlig, at de, uanset hvad de gør, ikke er i stand til at kontrollere effekterne heraf. Vi gør alle mulige ting på en sådan måde, at vi bidrager til produktionen af denne virkelighed. Virkeligheden transformerer sig selv i kraft af menneskers handlinger. Så jeg skriver ikke mennesker ud af historien. Jeg siger bare, at de er en del af konteksten ligesom alle andre dele. Vi er en del af den. Men jeg ønsker på den anden side at decentrere det menneskelige. Jeg vil ikke negere det, men decentrere det, og det er en position, jeg er kommet til, ved at lytte til nogle af de økologiske filosoffer, der hævder, at det er en af forudsætningerne for at komme på omgangshøjde med den økologiske krise, vi befinder os i.

Denne form for selvproducerende kontekst betegner Foucault som et dispositivt apparat, og jeg mener, at man kan betragte den selvorganisering af de sociale, økonomiske, politiske og kulturelle relationer, som disse apparater udgør, som forskellige måder, hvorpå hverdagslivet organiseres. Det er efter min mening her, man i dag finder kulturstudiernes genstandsfelt, idet jeg er interesseret i at se på, hvorledes disse apparater reorganiserer hverdagslivet som en foranderlig struktur og organisation. I den forbindelse skal jeg lige minde om, at Henri Lefebvre, der er en af de førende hverdagslivsteoretikere, klart understreger, at hver-

dagslivet ikke er kaotisk, men struktureret, og at det netop er det, der er problemet ved hverdagslivet. Det er kedeligt og forudsigteligt. Det er, siger han, både et privilegium og en luksus, som langt de fleste mennesker ikke kan prale af at være i besiddelse af, fordi de lever i kaos. Men den medierede kapitalistiske kultur er netop kendetegnet ved at have et hverdagsliv, hvor 99.9% heraf er forudsigteligt, fordi det består af gentagelser. Hvordan kan man for eksempel aflæse strukturen af den organisation, der får én til at bevæge sig i en bestemt retning i det daglige, og hvad man rent faktisk gør, når man når bestemmelsesstedet?

Der er en hel række af den slags spørgsmål, der viser noget om det forudsigelige i den virkelighed, vi lever i, og som jeg vil forsøge at forbinde ved at benytte mig af en sådan forestilling om konteksten som et disposivt apparat, samtidig med at jeg vil understrege, at jeg betragter disse apparater og hverdagslivet som to sider af samme sag.

Den anden reformation?

Så jeg vil vende tilbage til arbejdet med *The Coming Century of America* og konkludere, at det ikke forholder sig sådan, at neoliberalismen ændrer de betydninger, vi tillægger statsborgerskabet, som Zygmunt Bauman påstår, men derimod sådan, at neoliberalismen reorganiserer hverdagslivets rum på en sådan måde, at de politiske handlinger og organisationer bliver gjort til genstand for en radikal transformationsproces. Det forholder sig ikke sådan, at neoliberalismen ændrer arbejdets mening, for neoliberalismen er et apparat, der transformerer arbejdets muligheder for fremover at fungere som kilde til produktionen af værdi. Så hvis neoliberalismen overhovedet fungerer som apparat, er det tvivlsomt, om arbejdet fremover vil kunne bevare denne status. Der er altså ikke alene tale om en transformation af den måde, hvorpå vi belønner arbejdet, men også om en transformation af de handlinger, arbejdet er forbundet med. Det er den mulighed, jeg betragter som sandsynlig, og det er derfor, jeg har foretaget denne teoretiske diskurs, fordi det er den, der har gjort mig i stand til at forstå, hvad jeg vil sige om den helt ekstraordinære trussel, der i dag præger den neoliberalistiske dagsorden. Bauman betegner den som den anden reformation og opfordrer os dermed til at tænke på alle de konsekvenser, reformationen havde for vores måde at opfatte verden på, og jeg er ude i det samme ærinde, idet jeg forstår den som en radikal transformation af den materialitet, vores liv er indlejret i, på akkurat samme måde, som reformationen var det.

Oversat, redigeret og transkriberet af Flemming Røgilds.

Lawrence Grossberg er professor i kommunikation og kulturstudier på University of North Carolina.